

ارزش‌های اخلاقی و دینی نقش مهمی در شکل‌گیری آینده جامعه دارند

یافته‌های موج سوم پیمایش ملی دین‌داری در نشست تخصصی با حضور جامعه‌شناسان و جمعی از علاقه‌مندان به حوزه علوم اجتماعی مورد نقد و بررسی قرار گرفت.

یافته‌های موج سوم پیمایش ملی دین‌داری در نشست تخصصی با حضور جامعه‌شناسان و جمعی از علاقه‌مندان به حوزه علوم اجتماعی مورد نقد و بررسی قرار گرفت.

به گزارش خبرگزاری مهر، اولین نشست تخصصی در حوزه تحولات دین‌داری به همت گروه پژوهش مرکز رصد بینا با حضور محمدرضا طالبان، عضو هیئت علمی پژوهشکده امام خمینی (ره) و انقلاب اسلامی و عباس کاظمی، عضو هیئت علمی پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی در خانه اندیشه‌ورزان تهران برگزار شد. محمدرضا پویافر عضو هیئت علمی دانشگاه جامع امین، دبیر این نشست تخصصی بود که پیش از طرح بحث، مختصری از یافته‌های موج سوم را برای حاضران ارائه کرد.

در ابتدای جلسه، پویافر با مروری بر تجربه سنجش دین‌داری از دهه ۱۳۷۰ به تجارب پیمایش‌های ملی دین‌داری از اواخر دهه ۱۳۸۰ در ایران به ویژه پیمایش ملی دین‌داری ایرانیان در ۳ موج از سوی سازمان تبلیغات اسلامی اشاره و تأکید کرد که این پیمایش‌ها با استفاده از مدل‌های بومی، طراحی شده‌اند. پویافر در ادامه به این اشاره کرد که در این پیمایش‌ها ابعاد مختلف دین‌داری مانند اعتقادات، مناسک و تجربه‌های دینی بررسی شده‌اند.

پویافر در توضیح روند انجام موج سوم پیمایش بررسی تحولات دین‌داری گفت: «پرسش‌نامه و روش نمونه‌گیری در این پیمایش، همانند موج‌های قبلی بوده است. گزارش پیش‌رو با دقت بسیاری تهیه شده است و شامل توضیحاتی در مورد نتایج پیمایش هاست. این گزارش نشان می‌دهد که دین‌داری در ایران در ابعاد مختلف تغییراتی را طی کرده است. به عنوان پژوهشگر در این حوزه، اعتقاد دارم، این پیمایش‌ها ابزاری قدرتمند برای درک وضعیت دین‌داری در ایران هستند.»

دبیر این نشست تخصصی همچنین به برخی تفاوت‌های جزئی بین نتایج این پیمایش و پیمایش ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان اشاره کرد و گفت: «این تفاوت‌ها نیاز به تحلیل بیشتری دارد و در هفته‌های آینده، سلسله نشست‌های تخصصی با حضور جامعه‌شناسان برگزار خواهیم کرد.»

بخش قابل توجهی از زمان این هم‌اندیشی، به مباحثه بین دو استاد مدعو گذشت. تحلیل‌های چندوجهی که از روند دین‌داری در جامعه ایرانی صورت گرفت، عمدتاً متمرکز بر روندها و اتفاقات چندسال اخیر ایران بود. دکتر طالبان و دکتر کاظمی، ضمن حفظ چارچوب علمی بحث، ابعاد اجتماعی، فرهنگی و سیاسی این وضعیت را به چالش کشیدند.

محمدرضا طالبان با تأکید بر تفاوت میان «تغییر» و «تحول» در دین‌داری، به تحلیل داده‌های ارائه شده پرداخت و عنوان کرد: «آنچه ما در این گونه مطالعات پیمایشی با آن طرف هستیم و رصد می‌کنیم، تغییرات دین‌داری است، نه تحولات دین‌داری.»

این استاد جامعه‌شناس با تمرکز بر یافته‌های پیمایش‌های ملی، وضعیت امروز جامعه ایران را این گونه توصیف کرد: «آنچه در مطالعات پیمایشی رصد می‌شود، بیشتر «تغییرات» در سطوح دین‌داری است. درحالی که اگر بحث بر سر تغییر «نوع» دین‌داری باشد، مثلاً گذار از دین‌داری شریعت‌مدار به معنویت‌گرا، با مفهوم «تحول» مواجه هستیم.»

در بخش دیگری از این نشست تخصصی، عباس کاظمی با اشاره به تغییرات ساختاری در جامعه ایران، به تحلیل روندهای دین‌داری جامعه ایران پرداخت. او تأکید کرد، تغییرات اخیر در دین‌داری ایرانیان، تحت تأثیر عوامل مختلفی همچون جهانی شدن، گسترش شبکه‌های اجتماعی و تحولات نسلی قرار دارد.

کاظمی همچنین گفت: «آینده ایران ممکن است به سمت یک جامعه دوقطبی حرکت کند، جایی که فاصله بین گروه‌های مذهبی و غیرمذهبی بیشتر شود. با این حال، ارزش‌های اخلاقی و دینی همچنان نقش مهمی در شکل‌گیری آینده جامعه خواهند داشت.»

عباس کاظمی به آینده دین‌داری ایران پرداخت و گفت: «با توجه به تغییرات ساختاری و نسلی، احتمالاً شاهد تحولات دین‌داری

در سال های آینده خواهیم بود.» وی همچنین به تغییرات مشارکت در مناسک جمعی، مانند نمازجمعه و مراسم عزاداری اشاره کرد و گفت که این موضوع نشان دهنده تغییر در گونه های دین داری ایران است.

در پایان این نشست، بحث هایی در باب تغییرات حوزه دین داری بین حاضران و کارشناسان این نشست شکل گرفت. یکی از شرکت کنندگان با طرح سوالی، به افزایش اهمیت متغیرهای زمینه ای مانند جنسیت، سن، تحصیلات و وضعیت شغلی در دین داری ایرانیان اشاره کرد و بیان داشت که از سال ۱۳۸۵ تا ۱۴۰۲، تفاوت های دین داری بین گروه های مختلف افزایش داشته است.

طالبان در پاسخ به این سوال گفت: «تفاوت ها همیشه به نفع زنان بوده است، اگرچه میزان این تفاوت ها ممکن است تغییر کند. الگوی تفاوت بین گروه های سنی، جنسیت، تحصیلات و وضعیت شغلی تغییر چندانی نکرده است، اما میزان این تفاوت ها ممکن است کمی متفاوت باشد. آنچه اهمیت دارد، روند این تحولات است، زیرا نشان می دهد که چگونه این متغیرها بر دین داری تأثیر می گذارند.»

این جلسه، اولین نشست تخصصی تحولات دین داری در ایران بود که براساس یافته های پیمایش «موج سوم پیمایش ملی دین داری» و به همت گروه پژوهش مرکز رصد بینا برگزار شد. موج سوم پیمایش ملی دینداری ایرانیان مسلمان بر مبنای سیاست های تحقیقاتی سازمان تبلیغات اسلامی در مرکز رصد بینا اجرا شده است. در هفته های آینده، سلسله نشست های تخصصی پیرامون این پیمایش با حضور اساتید علوم اجتماعی برگزار خواهد شد.